

4. Усатенко Тамара. Горизонт нової української школи: компетентність “спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами”. *Українська мова і література в школі*. 2017. № 6. С. 37–40.
5. Ушмарова В. Організація науково-методичної роботи з учителями початкової школи у контексті Концепції “Нова українська школа”. *Початкова школа*. 2017. № 9. С. 1–5.

References:

1. Gritsenko O. (2018) Informatsiino-metodychne zabezpechennia realizatsii Derzhstandartu pochatkovoї osvity na osnovi roboty tvorchoї hrupy [Information and methodological support for the implementation of the State Standard of Primary Education based on the work of the creative group] / O.Gritsenko *Pochatkova shkola*. № 3. s. 1–5 [in Ukrainian].
2. Olga Morozova. (2018) NUSh ochyma dytyny [NUS through the eyes of a child] *Pochatkova shkola*. № 6. 62 s. [in Ukrainian].
3. (2017) Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia [New Ukrainian school: a guide for teachers] Under the general. ed. Bibik N. / M. K.: TOV “Vydavnychi dim “Pleiady”. s. 206 [in Ukrainian].
4. Usatenko T. (2017) Horyzont novoi ukrainskoї shkoly: kompetentnist “spilkuvannia derzhavnoiu (i ridnoiu u razi vidminnosti) movamy”. [Horizon of the new Ukrainian school: competence “communication in the state (and native in case of difference) languages”] *Ukrainska mova i literatura v shkoli*. № 6. s. 37–40.
5. Ushmarova V. (2017) Orhanizatsiia naukovy-metodychnoi roboty z uchyteliamy pochatkovoї shkoly u konteksti Kontseptsii “Nova ukrainska shkola” [Organization of scientific and methodical work with primary school teachers in the context of the Concept “New Ukrainian School”] *Pochatkova shkola*. № 9. s. 1–5 [in Ukrainian].

Bovsunivsky V. M. Implementation of the tasks of the artistic educational industry in the primary classes of the New Ukrainian school

The author highlights the role and importance of art in the primary grades of secondary school in the New Ukrainian school. One of the main tasks of the lessons of the artistic and aesthetic cycle are: removal of neuro-psychological overloads, restoration of positive emotional and energetic tone of students, awareness of their feelings and experiences.

It is emphasized that in the period of reforming modern education it is important to train a modern art teacher to implement new educational programs and state standards. Art education is an organic component of the system of general secondary education and is aimed at the development, upbringing, socialization of the child's personality.

The work traces the importance of creative activities that develop children's feelings, promotes the intensive development of higher mental functions, such as memory, thinking, perception, attention, which, in turn, determines the success of the child's learning.

The role of artistic thinking as a type of intellectual activity aimed at creating and perceiving works of art and imagination as a mental process of creating something new in the form of an image, idea or idea, which plays an important role in creativity.

Based on the study of this problem, the need to create a special system of conditions for the successful development of students' creativity.

The material of the article will help teachers in solving pedagogical problems on the development of spiritual culture, problems of socialization, understanding and perception of the integrity of the environment.

Key words: art educational branch, New Ukrainian school, art, significance of fine arts, musical art, artistic and aesthetic cycle, creativity, interpretation in art, artistic thinking.

УДК [378.091.212:78]:[316.61:81.111]:005.57

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.04>

Брежнєва С. Б., Терещенко С. В.

ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті актуалізується проблема формування англomовної міжкультурної комунікації майбутніх учителів музичного мистецтва. Цей феномен трактується авторами як невіддільний складник професійного становлення майбутнього фахівця мистецьких дисциплін, що набувається у процесі навчання у педагогічному ЗВО та має особливу актуальність у сучасних економічних умовах, оскільки комунікація забезпечує можливість кар'єрного росту та професійного успіху.

Автори впевнені, що розширення можливостей практико-орієнтованої англomовної міжкультурної комунікації у навчанні майбутніх учителів музичного мистецтва дозволить реалізувати сучасні освітні потреби щодо підготовки конкурентоспроможних спеціалістів до ділової міжкультурної взаємодії з урахуванням відмінностей та спільних рис культур, адже конкурентоспроможність випускника ЗВО суттєво визначається його вмінням встановлювати контакти, організувати й здійснювати професійне спілкування, використовуючи іноземну мову. Це значно залежить від рівня її оволодіння студентом-музикантом та уміння ним грамотно використовувати усну та писемну англійську мову в рамках предметної галузі, що буде викладатися у майбутньому.

Враховуючи вимоги освітньої політики України щодо підготовки конкурентно-спроможного фахівця, автори звертають особливу увагу на необхідність перегляду наявних програм на факультетах мистецьких спеціальностей і про-

понує введення поглибленого вивчення професійно-спрямованої іноземної мови. Це дозволить озброїти майбутнього вчителя музичного мистецтва комплексом необхідних компетентностей (стратегічна, мовна, мовленнєва, комунікативна, соціокультурна, міжкультурна), що стане для нього необхідним арсеналом професійно-важливих умінь для розв'язання різноманітних завдань предметної галузі, дозволить оперувати іншомовним термінологічним словниковим запасом, розширить здатність до міжкультурного співробітництва й обміну культурними і мистецькими цінностями.

У статті авторами виокремлено і описано комплекс педагогічних принципів: загально-дидактичні, методичні, специфічні, на основі яких навчання англійської мови майбутніх учителів музичного мистецтва позитивно вплинуть на якість фахової підготовки студентів-музикантів.

Ключові слова: професійно-орієнтована англійська комунікація, майбутні учителі музичного мистецтва.

Сучасний світ, цивілізаційні зміни та процеси, що відбуваються у ньому, набувають глобалізованого характеру існування. Зважаючи на те, що Україна є невіддільною частиною світового освітнього простору, що постійно змінюється й оновлюється, виникає гостра потреба якісного оновлення системи вищої освіти, зокрема педагогічної [3].

Саме ринкові умови вимагають наявності висококваліфікованих фахівців, здатних організувати взаємовигідну співпрацю з іноземними колегами – фахівцями споріднених галузей, а також виступити активними учасниками такої співпраці, долаючи насамперед комунікативні перешкоди. Це спонукає освітян зробити процес набуття знань студентами у ЗВО якомога більше ефективним та перспективним для майбутньої професійної самореалізації фахівців мистецької галузі.

Мета статті – розкрити основні педагогічні принципи англійської комунікації майбутніх учителів музичного мистецтва на початковому етапі навчання.

Процес оволодіння іноземною мовою студентами мистецьких спеціальностей має упродовж навчання у ЗВО сформувати професійно-орієнтовані основи комунікативної компетентності майбутніх фахівців як необхідного складника міжкультурної комунікації, що знаходить реалізацію у практичній педагогічній діяльності та засновується на формуванні здатності до іншомовного спілкування.

Сфера майбутньої діяльності студента мистецьких спеціальностей, який навчається у педагогічному закладі вищої освіти, з кожним роком розширюється завдяки збільшенню соціалізуючого потенціалу професійних можливостей спеціальності та наявній перспективі творчого діалогу і співпраці не тільки в оточуючому середовищі, а навіть і за межами країни.

Процес професійної підготовки передбачає ґрунтовну аналітику наявного освітнього положення та спрямовується на виховання у майбутніх педагогів таких особистісних якостей, як самостійність, мобільність та конкурентоспроможність. У зв'язку із розвитком міжнародних контактів, виїзною концертною діяльністю, викладанням інтегрованого курсу «Мистецтво» майбутній учитель музичного мистецтва у своїй професійно-трудовій сфері повинен володіти іноземною мовою на досить високому рівні.

Фундаментальні положення порушеної авторами проблематики обґрунтовані у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях, що висвітлюють загальнотеоретичні основи формування міжкультурної комунікації здобувачів вищої освіти. Авторам публікації імпує думка В. Лозової, яка, визначаючи показники досягнення прикінцевої мети професійної підготовки майбутнього учителя, зауважує, що під час опановування спеціальності у ЗВО має відбуватися формування не лише професійно, але й практично компетентної особистості, яка поряд із професійними знаннями володіє основами економіки, комп'ютерної грамотності, іноземними мовами [2].

Визначаючи ступінь розробленості означуваної проблеми, передусім зазначимо, що аспекти використання аудіювання під час формування міжкультурної комунікації було розкрито в дослідженнях зарубіжних (Д. Белл, А. Тоффлер та ін.) та вітчизняних (І. Бех, Н. Бібік, О. Коваленко, М. Львов, С. Омельчук, В. Пасинок, О. Савченко та інших) науковців. Зокрема, організації освітнього процесу студентів різних спеціальностей, теоретичним і практичним питанням міжкультурного підходу до професійного розвитку особистості присвячені праці І. Гавриш, О. Дубасенюк, Е. Зесер, І. Зязюна, Є. Кулик, Л. Кравченко; усвідомлення міжкультурної комунікації й мовленнєвої компетентності як необхідної умови здобуття успіху в усіх галузях життєдіяльності фахівців розкрито в наукових розвідках Н. Волкової, Т. Гончар, І. Зимньої, Н. Косенко, О. Опалюк, М. Пентилюк та інших.

Водночас аналіз наукових праць із порушеної проблеми дає підстави для висновку, що залишаються недостатньо розкритими питання формування соціокультурної комунікації здобувачів спеціальностей музичного мистецтва в освітньому середовищі закладів вищої освіти. Однак, створюючи проєкцію з досліджень педагогів-філологів на специфіку мистецьких дисциплін, можна стверджувати, що аналіз наукових праць О. Новикова, В. Сафонової, Н. Гальскова, А. Садохіна та інших дає підстави констатувати, що міжкультурна компетентність охоплює знання, уміння, навички та якості особистості, які дозволяють їй співвідносити й аналізувати елементи культурного середовища народів світу, успішно використовувати іноземну мову під час міжкультурних контактів та у практиці викладання предмету «Мистецтво».

В цьому аспекті нами виокремлено найбільш дієві, на нашу думку, компетентності, на які варто звернути увагу викладачам задля досягнення мети вільного володіння студентами-музикантами професійно-орієнтованою іноземною мовою.

Розкриємо зміст комплексу обраних компетентностей та їх значення для формування англомовної міжкультурної комунікації майбутніх учителів музичного мистецтва. Серед них:

– *Комунікативна компетентність* майбутніх учителів музичного мистецтва полягає у здатності доречно використовувати засоби англійської мови під час викладання мистецтва у школі, встановлювати й підтримувати інтеракцію, засвоювати досвід соціальної взаємодії, співвідносити іншомовні засоби з метою професійного спілкування. Означені якості дозволять студентам-музикантам брати повноцінну участь у суспільному й професійному житті, послідовно й логічно висловлювати наміри відповідно до ситуації спілкування, використовуючи знання з іноземної мови.

– *Стратегічна компетентність* для майбутніх учителів музичного мистецтва полягає у володінні ними тактиками вербального та невербального рівня задля побудови дискурсу, поповнення недостатніх знань з іноземної мови професійного спрямування, набуття мовленнєвого і соціального досвіду спілкування іноземною мовою та підвищення ефективності процесу викладання і спілкування задля подолання непередбачених проблем (психологічних та пізнавальних) у процесі непередбаченого міжкультурного спілкування (мистецькі онлайн-зустрічі, вебінари, семінари-практикуми тощо), розроблення тактики подальшої поведінки із урахуванням попередніх помилок, запобігання конфлікту та отримання задоволення від процесу спілкування з іноземними колегами.

– *Мовленнєва компетентність* майбутніх учителів музичного мистецтва – це знання, уміння й навички, які допомагають їм уживати мовні одиниці, граматичні форми, синтаксичні структури англійської мови, правильно використовувати мовні засоби відповідно до норм літературної мови, що дозволяє майбутнім фахівцям фонетично, лексично, граматично та синтаксично правильно створювати висловлювання в рамках предметної галузі, що буде викладатися у майбутньому.

Мовленнєва компетентність – це практичне володіння всіма видами мовленнєвої діяльності (усної та письмової) для продукування мовлення. Сформована мовленнєва компетентність дозволяє сприймати та розуміти мовлення, самостійно створювати висловлювання (монологічні, діалогічні, усні, письмові), додержуючись норм іноземної мови, що вивчається.

– *Соціокультурна компетентність* – оволодіння майбутніми учителями музичного мистецтва соціально значущими знаннями під час ознайомлення з особливостями культури і мовленнєвої поведінки представників іншої країни, що необхідні для розуміння та сприйняття відмінностей, особливостей іншої культури. Означена компетентність дозволяє студентам-музикантам будувати відносини з представниками інших культурних спільнот, налаштовує на міжкультурне спілкування.

– *Міжкультурна компетентність* майбутнього учителя музичного мистецтва полягає у здатності орієнтуватися в різних видах культур, системах цінностей та комунікативних норм, реалізовувати знання у межах діалогу культур, пристосовуватися до умов іншої культури, спільної діяльності з представниками інших культур, оцінювати комунікативну ситуацію та співвідносити комунікативні наміри з передбачуваним вибором стратегій, які застосовуються в ситуаціях міжкультурних контактів. Означені якості дозволять майбутньому вчителю музичного мистецтва розуміти і сприймати культуру представників інших спільнот, успішно й адекватно спілкуватися у ситуаціях міжкультурного діалогу, ураховуючи соціокультурні особливості її учасників.

Основною метою в навчанні професійно-орієнтованої англійської мови є формування мовленнєво-комунікативної компетентності, що зумовлює необхідність реалізації комунікативного підходу задля опанування іноземної мови як засобу спілкування в рамках предметної галузі, що буде викладатися майбутнім учителем музичного мистецтва.

Мовленнєва комунікація має важливе значення саме для мовно-комунікативної компетентності, яка передбачає здатність індивіда ефективно спілкуватися іноземною мовою, встановлювати і підтримувати позитивні відносини зі співрозмовником; досягати належного рівня взаєморозуміння і співробітництва. Означене є показником професійної компетентності майбутнього учителя музичного мистецтва, яка напряму залежить від рівня оволодіння ним іноземною мовою як невіддільним складником міжкультурної комунікації, адже професійна компетентність виражається у здатності фахівця від початку своєї професійної діяльності на рівні визначеного державою стандарту відповідати суспільним вимогам професії завдяки здійсненню ефективної професійної діяльності та показувати належні особистісні якості, мобілізуючи для цього відповідні знання, уміння, навички, емоції, ґрунтуючись на внутрішній мотивації, ставленнях, моральних та етичних цінностях і досвіді, усвідомлюючи обмеження своїх знань та акумулюючи інші ресурси для їх компенсації [5].

Відтак у межах нашого дослідження ми глибоко переконані, що у процесі формування англомовної комунікації особистість майбутнього учителя музичного мистецтва набуває полікультурності, тому застосування міжкультурного підходу до навчання майбутніх фахівців-музикантів у ЗВО дозволить реалізувати сучасні потреби щодо їх професійної підготовки із урахуванням можливостей оволодіння діловою міжкультурною взаємодією. Реалізацію озвучених позицій до навчання майбутніх учителів музичного мистецтва забезпечують принципи – теоретичні положення, що надають інформацію про особливості процесу навчання та забезпечують його ефективність.

Спираючись на праці науковців (Н. Гальскова, Н. Гез, О. Горошкіна, В. Дороз, Б. Лапідус, З. Курлянд, С. Ніколаєва, Ю. Пассов, В. Попов, А. Семенова, Н. Ушакова та ін.), поміж загально-дидактичних принципів формування англомовної міжкультурної комунікації – свідомості, системності і послідовності, зв'язку теорії з практикою, науковості, творчого та діяльнісного характеру навчання, варто зупинитися на комплексі лінгводидактичних принципів – комунікативності, текстоцентризму, професійної спрямованості.

Процес формування англомовної міжкультурної комунікації майбутніх учителів музичного мистецтва буде ефективним лише за умови створення й упровадження в навчальний процес іншомовних професійно-орієнтованих дисциплін та педагогічних принципів іншомовного навчання для студентів немовних спеціальностей, необхідних для акту їх професійної комунікації.

Наведемо приклади деяких педагогічних принципів формування англомовної міжкультурної комунікації, винайдених науковцями-філологами та викладачами-практиками, які, на нашу думку, мають бути в практиці викладання іноземної мови для майбутніх учителів музичного мистецтва.

Особливу увагу під час аналітики інформаційних джерел за темою дослідження привернув заснований В. Сафонову *принцип домінування проблемних культурознавчих завдань*, який дозволяє формувати неупереджене ставлення до полікультурного світу, навчати та виховувати засобами рідної та іноземної мов, вибудовувати стратегії для запобігання культурним конфліктам під час контакту з невідомою культурою, аналізувати, систематизувати культурознавчий матеріал [4, с. 20–21].

Професійно-орієнтоване навчання іноземній мові студентів-музикантів засноване на цьому принципі дозволить майбутньому учителю музичного мистецтва якнайглибше зрозуміти особливості різних культур світу, пізнати ментальний зміст мистецтва, досягнути наміри художників, музикантів, поетів у відтворенні світу засобами мистецтва, зрозуміти важливі історичні та культурні передумови появи мистецьких напрямів і течій в тому чи іншому регіоні світу.

Реалізація означеного принципу вимагає добору та формулювання проблемних культурознавчих та комунікативних ситуацій відповідного рівня складності задля розвитку мовленнєво-розумової активності та самостійності майбутніх учителів музичного мистецтва.

На кожному етапі вивчення мови і культури відбувається порівняння та зіставлення мовних і культурних явищ і фактів. П. Сисоєв, спираючись на праці Є. Верещагіна, В. Гумбольдта, В. Костомарова, О. Потебні, виокремив *принцип культурної варіативності*, який ми також обрали в комплекс педагогічних принципів формування англомовної міжкультурної комунікації майбутніх учителів музичного мистецтва. Метою означеного принципу є ознайомлення суб'єкта навчання з культурним різноманіттям «як нормою співіснування та взаємного розвитку культур», що дозволить проаналізувати не тільки відмінне, але й подібне між рідною та іншою культурами, сприятиме розширенню соціокультурного простору.

Реалізація цього принципу полягає у формуванні таких характеристик особистості, як культурна неупередженість, толерантність, здатність до спілкування в іншому культурному середовищі, розуміння взаємозв'язку культури і мови [4, с. 101–102].

Запорукою успішної мовної активності майбутніх учителів музичного мистецтва є також і нетрадиційні форми занять з англійської мови, в ході яких студенти долучаються до культури країн мови, що вивчається, а також розширюють знання про культурну спадщину рідної країни, що дозволяє студентам брати активну участь у діалозі культур [1, с. 28].

Нормативні характеристики, стандарти професійної підготовки і професійного становлення є відповідними до того методологічного фундаменту, на якому ґрунтується теорія і практика вищої освіти, зокрема фахова музична підготовка вчителів мистецьких дисциплін.

Основоположними засадами такої підготовки є розкриття та реалізація особистісно-розвивального потенціалу освітнього процесу вищої школи, визначення цільових, змістових та процесуальних характеристик системи фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Професійне становлення майбутніх учителів музики зумовлене необхідністю неперервного й цілісного професійного розвитку та самовдосконалення їх особистості, в тому числі це стосується і набуття знань з іноземної мови, використання яких обов'язково стане у пригоді під час викладацької діяльності в школі.

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Отже, особистість майбутніх учителів музичного мистецтва реалізується шляхом цілеспрямованого, спеціально організованого фахового навчання, яке здійснюється для формування, розвитку та підтримки професійно-орієнтованої англомовної комунікації, що дозволить майбутнім учителям музичного мистецтва успішно здійснювати викладацьку діяльність після закінчення ЗВО, а виокремлені з великого переліку принципи (домінування проблемних культуротворчих завдань, культурної варіативності) навчання студентів англійської мови сприятимуть встановленню єдності між мовним, мовленнєвим та культурним компонентами, вихованню толерантних міркувань, поглядів, навичок неупередженої поведінки в суспільстві, а також позитивно вплинуть на якість фахової підготовки студентів-музикантів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці та запровадженні комплексу засобів, прийомів і методів навчання іноземній мові майбутніх учителів музичного мистецтва.

Використана література:

1. Аракін В. Д. Підручник практичного курсу іноземної мови. Київ : Люкс, 2018. 156 с.
2. Брежнєва С. Б., Терешченко С. В. Значення міжкультурної комунікації для формування іншомовної компетентності майбутнього вчителя. The 8th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (March 17-19, 2021). BoScience Publisher, Boston, USA. 2021. С. 296–304.
3. Законодавча освітня база України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
4. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Люкс, 2018. 328 с.
5. Морська І. І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей. Іноземні мови. 2002. № 2. Київ : Ленвіт. С. 23.

References:

1. Arakin V. D. (2018). Pidruchnyk praktychnoho kursu inozemnoyi movy [Textbook of practical course of foreign language]. Kyiv: Luks [Ukrainian].
2. Brezhnieva S. B., Tereshchenko S. V. (2021). Znachennya mizhkul'turnoyi komunikatsiyi dlya formuvannya inshomovnoyi kompetentnosti maybutn'oho vchytelya [The meaning of intercultural communication for the formation of foreign language competence of the future teacher]. The 8th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (March 17-19, 2021). BoScience Publisher, Boston, USA, 296–304.
3. Zakonodavcha osvityna baza Ukrayiny [Legislative educational base of Ukraine]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
4. Nikolaieva S. Yu. (2018). Metodyka navchannya inozemnykh mov u serednikh navchal'nykh zakladakh [Methods of teaching foreign languages in secondary educational institution]. Kyiv: Luks [Ukrainian].
5. Morska I. I. (2002). Metodyka navchannya inozemnykh mov u serednikh navchal'nykh zakladakh [The modern trends in the teaching of foreign languages for special purposes]. *Inozemni movy – Foreign languages*. Kyiv: Lenvit [Ukrainian].

Brezhnieva S. B., Tereshchenko S. V. The pedagogical principles of the formation of English intercultural communication in the future teachers of musical art

The problem of the formation of English intercultural communication of the future teachers of musical art has been updated in the article. This phenomenon is interpreted by the authors as the integral part of the professional development of the future specialist of art disciplines, which is acquired in the process of teaching in the pedagogical institution of higher education and it has especially actuality in the modern economic conditions, because communication provides opportunities of the career growth and the professional success.

The authors are sure that the expansion of the opportunities of the practice-oriented English intercultural communication in the teaching of the future teachers of musical art will allow realizing the modern educational needs as for the preparation of the competitive specialists for the business intercultural interaction, taking into account the differences and the common features of cultures because the competitiveness of the graduate of the institution of higher education is determined by his ability to make contact, to organize and to carry out the professional communication using a foreign language. It depends significantly on the level of its mastery by the student-musician and his ability to use oral and written English competently within the subject area that will be taught in the future.

Taking into account the requirements of the educational policy of Ukraine as for the preparation of the competitive specialist, the authors pay special attention to the need of revision of the existing programs at the faculties of arts and they suggest the introduction of in-depth study of the professionally-oriented foreign language. It will allow arming the future teacher of musical art with the complex of the necessary competencies (strategic, linguistic, speech, communicative, socio-cultural, intercultural), which will be a necessary arsenal of professionally important skills for the solution of the diverse tasks of the subject area, it will allow operating of the foreign terminological vocabulary, expanding the ability to the intercultural cooperation and the exchange of the cultural and the artistic values.

The complex of the pedagogical principles has been singled out and described by the author in the article: general-didactic, methodical, specific, on the basis of which teaching of English of the future teachers of musical art will affect positively the quality of the professional preparation of the students-musicians.

Key words: *professionally-oriented English communication, future teachers of musical art.*